

Nr 990

Av herrar Nordgren och Bengtson i Solna, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar.

Förslaget i proposition nr 140 om införande av särskilda regler för att trygga riksstyrelsens legalitet under krig måste hälsas med tillfredsställelse. På några punkter synes dock utformningen av bestämmelserna vara mindre tillfredsställande.

Enligt förslaget skall regeringsformen § 50, andra stycket, ha följande lydelse: »Kan till följd av krig vari riket befinner sig varken riksdagen eller dess krigsdelegation fullgöra sina uppgifter, skall Konungen till rikets skydd och krigets slutförande fullgöra de uppgifter, som ankomma på Konungen och riksdagen samfällt eller på riksdagen allena. Dock äge Konungen ej stifta, ändra, förklara eller upphäva grundlag eller lag, som reglerar val till riksdagen.»

En sådan obegränsad befogenhet för Kungl. Maj:t, som här föreslås, kan under vissa förhållanden bli utomordentligt farlig för landet. Man behöver endast tänka på förhållandena i Belgien under andra världskriget för att förstå, att en ockupationsmakt som fått Konungens person i sina händer kan tänkas utnyttja detta övertag för att med sken av laglighet styra landet och exempelvis framtinga införandet av straffbestämmelser mot frihetsrörelser. På vilket sätt detta problem skall lösas är inte lätt att säga, eftersom det är fullt tänkbart att den i regeringsformen § 50, andra stycket, förutsedda situationen verkligen inträder. Det är naturligtvis möjligt att stryka hela andra stycket och lita till den konstitutionella nödrätten. En lämpligare utväg synes dock vara att införa inskränkningar i de föreslagna befogenheterna genom ett tillägg av följande lydelse: »Ej heller må genom sådant beslut av Konungen göras inskränkning i de friheter, som enligt § 16 av denna regeringsform tillkommer svenska undersåtar. Beslut av Konungen enligt detta stycke skall vidare äga giltighet under högst sex månader.»

Beträffande riksdagens krigsdelegation föreligger också ett annat problem. Eftersom våra grundlagar inte innehåller några föreskrifter om quorum, skulle det kunna bli möjligt för en ockupationsmakt att samla ihop ett litet antal riksdagsmän och upprätta en rudimentär riksdag som rättsligt sett kunde ha möjlighet att konkurrera med krigsdelegationen. Denna möjlighet torde kunna undvikas om det i slutet av första stycket av den föreslagna nya

lydelsen av regeringsformen § 50 tillägges: »Under tid då krigsdelegationen trätt i riksdagens ställe må sammanträde med riksdagen ej äga rum.»

Åberopande det anförda hemställas,

att riksdagen såsom vilande måtte antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 50 regeringsformen

§ 50

Riksdagen skall — — — — — och kungöra.

Om riket kommer i krig och krigsförhållandena det påkalla, förordnar den i § 50 riksdagsordningen omförmälda talmanskonferensen efter samråd med statsministern, att riksdagens krigsdelegation skall träda i riksdagens ställe. Sådant förordnande gäller till dess vapenvila inträtt eller ock Konungen eller krigsdelegationen dessförinnan beslutar, att riksdagen skall återtaga sina befogenheter. Krigsdelegationen beslutar själv om formerna för sin verksamhet. Under tid då krigsdelegationen trätt i riksdagens ställe må sammanträde med riksdagen ej äga rum.

Kan till följd av krig, vari riket befinner sig, varken riksdagen eller dess krigsdelegation fullgöra sina uppgifter, skall Konungen till rikets skydd och krigets slutförande fullgöra de uppgifter som ankomma på Konungen och riksdagen samfällt eller på riksdagen allena. Dock äge Konungen ej stifta, ändra, förklara eller upphäva grundlag eller lag som reglerar val till riksdagen. Ej heller må genom sådant beslut av Konungen göras inskränkning i de friheter som enligt § 16 av denna regeringsform tillkommer svenska undersåtar. Beslut av Konungen enligt detta stycke skall vidare äga giltighet under högst sex månader.

Stockholm den 24 april 1964

Hans Nordgren

Bengt Bengtson

i Solna